

NIEUWSBRIEF CANTONSPARK

Juni 2016

REDACTIE:

Rob Samson

Greet de Lange

Geertje Bakker

Urja Niet – Graafland

Angelique Bosch van Drakestein

INFORMATIE:

Stichting Vrienden van het Cantonspark

Secretaris: Mevr. G.H.J. de Lange-Meijer,

Rembrandtlaan 29, 3741 TA Baarn

Tel: 035 - 541 3356

E-Mail: secretariaat@cantonspark.nl

www.cantonspark.nl

HOE WORDT U DONATEUR?

Voor een bijdrage van € 17,50 per jaar bent u donateur van de Stichting Vrienden van het Cantonspark. U steunt ons daarmee om het Cantonspark als waardevolle tuin voor Baarn te behouden.

Stort uw bijdrage op:

Bankrekening RegioBank Baarn,

IBAN: NL51RBRB0983574944

BIC: RBRBNL21

t.n.v. Vrienden van het Cantonspark.

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	3
Impressies van de expositie 100 jaar Cantonspark	7
Bedreigde tuinen en parken in Nederland	14
Jaarverslag 2015	15
De Cupressaceae	20

VRIJWILLIGERSDAGEN

Wie heeft er zin om in onze groene Park te werken? Als u zin, tijd en gelegenheid hebt, kunt U iedere eerste zaterdag van de maand in het park werken van 10.00 – 13.00 uur onder leiding van Urja Niet-Graafland en Ruud de Meij, leden van de beheercommissie. Voor gereedschap, koffie en thee (pauze rond 11.15 uur) wordt gezorgd. Het is wel handig om zelf handschoenen mee te nemen. Opgeven van tevoren is niet nodig.

Voorplaat omslag: *Wisteria sinensis* 'Alba' (Witte regen)
foto links: *Rhododendron*.

VOORWOORD

In het voorwoord van de december Nieuwsbrief werd als hoogtepunt van het afgelopen jaar de Botanische Fair op 4 juli 2015 genoemd. Hoogtepunt van het eerste halfjaar 2016 was de uitgestelde tentoonstelling 100 jaar Cantonspark van 20 februari tot en met 20 maart met de officiële opening door burgemeester Mark Roëll op 19 februari. Allerlei facetten zijn de revue gepasseerd, prachtig vormgegeven op de posterborden: de periode August Janssen, de tijd dat het park Hortus Botanicus was de situatie nu en de plannen voor de toekomst.

Daarnaast waren er vier lezingen die de nodige belangstellenden hebben opgeleverd. Beline Geertsema, voorzitter van de Nederlandse Tuinenstichting beet de spits af op 21 februari met haar lezing over "Bedreigde tuinen en parken in Nederland." Een kort verslag van deze lezing treft u elders aan in de Nieuwsbrief. De heer G.H. Sijbolts, voormalig medewerker van de Botanische Tuinen volgde op 27 februari met " Vier seizoenen in het Cantonspark." Renske Ek, conservator Tuinen hield op 6 maart een boeiend verhaal over Wintertuinen. Angélique Bosch van Drakestein besloot de reeks op 13 maart met "de toekomst van het Cantonspark." Een groot aantal bezoekers, ook van buiten Baarn, heeft de tentoonstelling bezocht. Bijzonder was de ontmoeting met verre nazaten van August Janssen en reacties via de mail uit Canada en Australië. De tentoonstelling heeft niet alleen lovende woorden in het gastenboek opgeleverd maar ook een aantal nieuwe

Karin van der Raad neemt haar banners die voor de expositie gemaakt waren, in ontvangst.

donateurs waar wij erg blij mee zijn. Het spontane aanbod van de heer Jos Franck om voor 20 bomen naambordjes te maken en die op vandaalbestendige hoogte op te hangen is inmiddels gerealiseerd. In het park treft u op enkele plaatsen hoog, maar leesbaar, gele naambordjes aan. Het gebruik van de gids wordt zo enigszins makkelijker gemaakt omdat de bomen herkenningspunten kunnen zijn op een rondgang door het park. Dankzij onze donateurs en de sponsoring van de firma StickerOp.NL die de posterborden en de banners heeft gemaakt, de Speeldoos waar het glaswerk geleend mocht worden, café de Rijstkolk uit Hoogland voor het uitlenen van de stoelen en de statafels,

Rolf Munnik van Het Brandpunt die de kleden voor de statafels en de beamer beschikbaar stelde, konden de kosten enigszins in de hand gehouden worden. Onze dank gaat ook uit naar de Gemeente Baarn voor het beschikbaar stellen van de Wintertuin, Kwekerij Groeneveld Baarn, Kwekerij Dependens Bennekom. en de vele vrijwilligers die tijdens de openingsuren actief zijn geweest en gezorgd hebben voor de bemensing.

Het kasje voor giften voor de renovatie van het park is niet over het hoofd gezien. Het bestuur zal zich beraden wat de eerste aankoop zal zijn. Misschien de *Magnolia sieboldii*; helaas is het enige exemplaar in ons park niet meer in leven. Het is een

prachtige *Magnolia* die eigenlijk het hele zomer seizoen in het park bloeit.

Op vrijdag 9 september zal de donateur dag plaats vinden. Gestart wordt met een bezoek aan de Hortus in Leiden met een rondgang onder leiding van Harry Roskam die een artikel over zijn werk met varens heeft geschreven in de vorige Nieuwsbrief. Na de lunch zal het Von Sieboldhuis, eveneens aan het Rapenburg, worden bezocht. Nadere gegevens over de reis, kosten etc. volgen zo spoedig mogelijk. In ieder geval zijn reiskosten en lunch voor eigen rekening. Wel kunt zich alvast aanmelden via de mail of per telefoon. Dit vooral om een idee te krijgen op hoeveel mensen gerekend mag worden.

Het vrijwilligerswerk op de eerste zaterdag van de maand blijft hard nodig. Tot nu toe zijn het meestal dames die komen werken, de enige heer, een zeer trouwe fan die zelden verstek laat gaan, zou het best leuk vinden ook wat mannelijke collega's te mogen ontmoeten.

Het is prachtig om te zien hoe het *Bletilla striata* vak er nu uitziet, heel mooi bloeiend,

geen kweekgras er tussen. Het opschonen is een hele klus geweest maar het resultaat is geweldig!

Zag het park er vorig jaar om deze tijd redelijk goed uit, helaas moeten we constateren dat het onderhoud veel beter kan. Het branden van de paden heeft o.a. tot gevolg gehad dat de onderkant van de heg bij de hortulanus woning er niet uit ziet. Verbrande onderkant die nog niet erg bijkomt. Ook de omgeving van de Wintertuin vraagt om verbetering. De zijhekken die dicht horen te zijn staan meestal open, geen verbodsbord voor honden en fietsen is daar aanwezig, gevolg: men fietst er rustig doorheen, en ook honden worden gesignaleerd. Het privé voetbalveldje naast de Wintertuin kan toch niet de bedoeling zijn van dit fraaie park. De aanblik blijft ronduit armoedig. Voor de tentoonstelling was de ingang van de kas tijdens de openingstijden opgesierd met twee bakken violen, nog tijdens de aanwezigheid van enkele mensen op de laatste middag zijn die "gewoon" meegenomen. Jammer, ze hadden nog een plek moeten krijgen in het park!

Donateursdag 2016

Datum : vrijdag 9 september

Reisdoel: Hortus Leiden 's morgens, vanaf 10.00 uur; 's middags VonSieboldhuis Leiden

Reiskosten en lunch voor eigen rekening

Opgave vanaf nu via: secretariaat@cantonspark of telefonisch 035- 5413356 of schriftelijk: Secretariaat Vrienden van het Cantonspark, Rembrandtlaan 29, 3741 TA Baarn

Halesia carolina var. monticola

De laatste zin van het artikel van Beline Geertsema is: *"Baarn mag trots zijn op zijn 100 jaar oude Cantonspark"*. Dat is iets wat de Stichting Vrienden van het Cantonspark al sinds 1995 probeert uit te dragen, tijdens de rondleidingen en straks op 3 september ook weer op het Cultureel Festival. Graag zullen wij u dan ontmoeten bij onze stand. Allen een goede zomer gewenst.

Het bestuur.

Adres wijziging Dr Huub van der Aa

Onze ex-voorzitter, die jarenlang zoveel voor onze Stichting heeft betekend, is sinds april uit Baarn vertrokken. Vele donateurs zouden graag met hem in contact willen blijven en zij kunnen hem bereiken op het volgende adres:

Huub van der Aa, Marquettelaan 2, appartement 1.06, 1961 JP Heemskerk.

tel: 035-5432320. mobiel: 06-11030779

email: huubvanderaa@outlook.com

Impressies van de expositie 100 jaar Cantonspark

Van 19 februari tot en met 20 maart organiseerde de Stichting Vrienden van het Cantonspark een expositie t.g.v.100 jaar Cantonspark. Op deze expositie werden beelden getoond van de verschillende fasen van park en Wintertuin, uit de tijd van August Janssen, de tijd van de Hortus Botanicus, de huidige stand van zaken en onze visie voor de toekomst. Ook werd er aandacht besteed aan de maatschappelijke en sociale betekenis van park en Wintertuin, in de vorm van foto's en verhalen die door verschillende Baarnars ingestuurd zijn.

Op 19 februari 2016 werd door de burgemeester van Baarn, Jhr. Mark Röell, de expositie in de Wintertuin geopend. Deze opening werd bijgewoond door vele bezoekers uit en buiten Baarn.

Reacties in ons gastenboek:

De expositie is net zo mooi als het Cantonspark zelf.

Geweldig jammer dat deze mooie ruimte niet op een passende manier benut wordt.

Reacties in ons gastenboek:

Het is een fijne plek, maar het was nog veel fijner als de echte kas met stroompjes, veel planten, goudvissen en waterval.

Wat een mooi gebouw. Jammer dat het niet meer als plantenkas/tuin gebruikt wordt.

Reacties in ons gastenboek:

Apart om hier weer eens te lopen. Als klein meisje heel wat uren doorgebracht in de kas van mijn vader. Ik hoop dat er een mooie bestemming komt.

Fantastisch dat er nu wat is in de "Wintertuin". En dan nog met zo'n mooie tentoonstelling. Petje af.

Reacties in ons gastenboek:

Wat een fijne en verrassende tentoonstelling. Ik kom al enkele jaren in het Cantonspark en sinds kort met mijn kleine meisje. Fijn dat er mensen zijn die zich inzetten voor het behoud van het park voor mijn en toekomstige generatie

Op de expositie werden twee banners met gedichten door Karin van der Raad (links) en Jenny van Dordt (onder) getoond

Reacties in ons gastenboek:

Mooie tentoonstelling, zeer de moeite waard. En de winterkas is een prachtig bouwwerk. Dit moet absoluut behouden blijven. En het park weer zo restaureren zoals vroeger zodat iedereen er weer van kan genieten.

Mag dit prachtig park en de Wintertuin in hemelsnaam bewaard blijven!

foto Henk Vonk

John Nieuwenhuis, tot het laatste toe werkzaam in het Cantonspark, biedt de voorzitter twee bezoekersboekjes aan uit de periode 1957-1965 en 1981-1986 en een hele grote bomenzaag, die vroeger gebruikt werd voor het zagen van beuken die moesten wijken voor de aanleg van een mooie collectie voor de universiteit.

Via de email ontvingen wij enkele leuke reacties op ons 100-jarig bestaan en de expositie. Hierbij twee voorbeelden:

Met plezier geef ik de Stichting toestemming mijn verhaaltje over het Cantonspark te gebruiken. In z'n geheel, in stukjes. Je ziet maar. Het Cantonspark was voor mij, als kind, een wonderwereld. Later een plek waar ik oude herinneringen kon bevestigen en versterken. Om al die tropische, vaak economisch belangrijke, planten en bomen in levende lijve te zien en bewonderen was gewoon een traktatie.

Ik denk dat ik o.a. door die blootstelling naar de Tropische Landbouwschool in Deventer wilde. Mijn ouders vonden dat te ver van Baarn. Het resultaat was dat ik naar de Hogere Tuinbouwschool in Utrecht ging. Niet dat tuinbouw na die tijd me veel bezig heeft gehouden. Ik had andere dingen op mijn leitje.

Ik heb al een beetje naar de Nieuwsbrieven gekeken. Mijn plan is om ze allemaal op mijn gemak door te nemen. Mooi werk, goede foto's! Over foto's gesproken, ik moet je helaas teleurstellen. Ik heb er geen van het Cantonspark. Sorry.

Ik ben erg onder de indruk dat het Cantonspark nog steeds duidelijk een belangrijke en vooral actieve rol speelt in the Nederlandse (en internationale) maatschappij. Proficiat!

Jammer genoeg heb ik geen familie of vrienden meer in Baarn. Dus als ik weer eens naar Nederland kom moet ik er een speciale excursie van maken om het park weer te zien. Dat doe ik dan ook!

Met vriendelijke groeten

Jurrie F. Bekker - Canada

Hallo Vrienden van het Cantonspark.

Na alweer 20 jaar Baarn uit te zijn doet het me enorm goed te zien dat jullie nog steeds actief zijn.

Voor diegenen die zich mij niet meteen herinneren : Jaap Roskam - de Fotograaf van Laanstraat 16 en eerste initiatiefnemer van 'de Vrienden van het Cantonspark'.

Ik had voor 1996 (toen we vertrokken naar Australia) de eer om aan de wieg te staan van 'de Vrienden', mijn destijds wat pittige artikeltjes in de BC brachten snel wat mensen bijeen , en al gauw ontstond 'de Vrienden van het Cantonspark' die later een Stichting vormde.

Vorig jaar September was ik heel even terug in Baarn en natuurlijk even in het park. Met weemoed rondgelopen , helaas te weinig tijd toen om contact te zoeken

Jaap Roskam

Warrumbungle - NSW - Australia

BEDREIGDE TUINEN EN PARKEN IN NEDERLAND

Samenvatting van de lezing in de Wintertuin tijdens de expositie 100 jaar Cantonspark op 21 februari 2016 door Beline Geertsema, voorzitter Nederlandse Tuinenstichting. De Tuinenstichting komt op voor het groene culturele erfgoed in Nederland.

In onze huidige wereld draait alles om geld en gelukkig is inmiddels wetenschappelijk bewezen dat tuinen en parken veel waard zijn.. Zodra iets in geld is uit te drukken, gaat men er voorzichtiger mee om.

In de buurt van groen zijn de mensen gezonder en meer ontspannen. Het geeft ruimte voor het beleven en genieten van de natuur, voor biodiversiteit en voor bewegen en recreatie. Groen is voor iedereen nodig en juist het openbare groen, het groen dicht bij huis is belangrijk. Zeker nu de tuinen bij huizen steeds kleiner worden en vele mensen helemaal geen tuin hebben. Mensen die wonen in de buurt van een park blijken gezonder te zijn dan mensen die niet bij groen in de buurt wonen.

Onderhoud

Al het aangelegde groen, openbare parken, collectietuinen, buitenplaatsen en gewone tuinen hebben onderhoud nodig. Tot hoever kan men gaan met bezuinigingen.? Een park als het Cantonspark vraagt zeker om onderhoud. Er staan bijzondere bomen en struiken in en er zijn cultuurhistorische elementen, die ook aandacht vragen. Het is verheugend dat er nu regelmatig

op zaterdagen vrijwilligers mee mogen helpen en bereid zijn om dit unieke stukje Baarn in stand te houden. Door het hele land kunnen parken, botanische tuinen behouden blijven dankzij de inzet van heel veel vrijwilligers

Verstening

Een van de grote problemen van dit moment is de steeds meer toenemende verstening. Ongeveer 50% van de tuinen die worden aangelegd worden bestraat. Dit is slecht voor het klimaat in de steden, voor de biodiversiteit en waterbeheersing. Bij felle regenbuien zakt het water niet meer via de grond weg. Het riool kan het vele water bij heftige regenbuien niet aan en we krijgen plaatselijke overstromingen. Er zijn zeker manieren om tuinen aan te leggen met plantvakken en toch weinig onderhoud.

Moestuinen

Mensen maken zich zorgen over het voedsel. Het komt soms van heel ver, of er is mee gerommeld. Men wil steeds meer weten wat er gebeurt met voedsel. Er ontstaan prachtige initiatieven. Mensen gaan op braakliggende stukken grond groenten verbouwen. Met leert daardoor buurtgenoten kennen en dat heeft een positieve werking in buurten. Een mooi voorbeeld is de torentuin in Zaltbommel.

Buitenplaatsen

De parken bij buitenplaatsen, vaak aangelegd in de 17e, 18e en 19e eeuw zijn inmiddels de parels van ons landschap. Baarn is zo'n mooie gemeente, dankzij een aantal oude buitenplaatsen. Groeneveld, Paleis Soestdijk, het Baarnse Bos (sterrenlanen). Door het hele land wordt er steeds meer "afgesnoept" van deze mooie plekken. Oude parken hebben tegenover nieuwe parken, juist door mooie oude bomen een meerwaarde. Soms wordt er niet goed nagedacht en worden moderne gebouwen geplaatst in zichtlijnen. Vaak is dat te voorkomen.

Toekomst

De initiatieven stemmen hoopvol dat de mensen belangstelling blijven houden voor tuinen en parken. Het is belangrijk dat de overheid niet blijft bezuinigen op onderhoud en zij zich realiseert dat groen goed is voor de bevolking. Daarnaast kunnen vele bijzondere parken in stand gehouden worden dankzij de inzet van vele vrijwilligers.

Baarn mag trots zijn op het 100 jaar oude Cantonspark.

De lezing van Beline Geertsema werd aandachtig gevolgd.

Jaarverslag 2015

Het eerste half jaar van het jaar 2015 heeft helemaal in het teken gestaan van het organiseren van een Botanische Fair op 4 juli ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van Cantonspark en Wintertuin. Het bestuur is tijdelijk uitgebreid met drie vrijwilligers die ieder voor zich een belangrijke taak hebben vervuld: Yvette van den Berg voor het benaderen van kwekers en andere tuin gerelateerde instanties, Ramon Egmond en Anne de Lange waren belangrijk voor de PR activiteiten, foto's en ondersteuning op de dag zelf. De Stichting heeft met het organiseren van deze Fair nog eens extra willen onderstrepen hoe waardevol Cantonspark en Wintertuin voor Baarn zijn.

Samenstelling Bestuur 2015

Voorzitter: Jkvr. Angelique Bosch van Drakestein: tuinconservator, onderhoud landgoederen, werkzaam bij museum De Lakenhal in Leiden als bruikleen registrar.

Secretaris: Greet de Lange – Meijer: redacteur Nieuwsbrief

Penningmeester: Wilco van Dijen: werkzaam bij Natuurmonumenten als teamleider financiële administratie.

PR functionaris: Prof. Dr. Dr. h.c. Rob Samson: Senior mycoloog, CBS-KNAW Biodiversity Centre Utrecht; eindredacteur Nieuwsbrief.

Lid: Ing. Ruud de Meij: tuinadviseur.

Lid: Nico Burgman (tot 11 september 2015): Adviseur Onderwijs Bedrijfsleven; werkzaam als technisch projectleider bij

St Samenwerking Beroepsopleiding en Bedrijfsleven (SBB), notulist tot 6 augustus 2015.

Samenstelling Beheercommissie:

Voorzitter ; Ing. Ruud de Meij

Leden: Ing. Geertje Bakker – Hanisch ten Cate: plantenteelt, tuinbouw , bomen; Just Bleekemolen: beëdigd taxateur bomen; boomverzorging; Jkvr. Angelique Bosch van Drakestein; Maurice Hinterding: voormalig hortulanus Botanische Tuin Amsterdam (UvA); eigenaar Eemtuinen, voormalig werknemer Fa. Copijn; Urja Niet – Graafland: Natuurtherapeut bij Natuurwerkplaats Baarn. Drs. Hans Persoon: Botanische Tuinen Utrecht.

De Beheercommissie adviseert in overleg met de verantwoordelijke gemeenteambtenaar de te verrichten werkzaamheden. Zij begeleidt ook het vrijwilligerswerk op de eerste zaterdag van de maand.

Activiteiten

Rondleidingen: Coördinator: Urja Niet Graafland

Rondleiders: Ing. Geertje Bakker – Hanisch ten Cate; Greet de Lange. Tera Naafs, Betty Rootselaar – Naafs.

Gratis rondleidingen van april t/m augustus op afwisselend op dinsdag en donderdagavond , eenmaal per maand. In september en oktober op zaterdagmiddag. Rondleidingen op verzoek hebben ook in 2015 plaats gevonden.

Vrijwilligerswerkdagen:

Coördinatoren: Urja Niet – Graafland en Ruud de Meij

Belangrijkste werkzaamheden: terug plaatsen van de *Bletilla striata*, aanleg van twee nieuwe borders onder leiding van Henriëtte Hinterding. Veel snoeiwerk, verwijderen van Esdoorn en bramenopslag, om maar enkele zaken te noemen. Een vaste kern van ca. 15 personen is actief in het park, soms in wisselende samenstelling

Bijzondere activiteiten.

Het organiseren van een Botanische Fair op 4 juli met kramen in het park voor diverse kwekers en groen gerelateerde instanties zoals Groei en Bloei, De Tuin in Vier seizoenen, NMC De Groene Inval, Vrienden van het Gooi. Naast de reguliere bestuursvergaderingen zijn zeer veel werkbijeenkomsten gehouden om alles tot in de puntjes te regelen: een vergunning van de Gemeente Baarn, huur van markt kramen, tenten en stoelen voor de deelnemende standhouders, toiletwagens, catering, bemensing en materiaal voor de

Het bestuur van de Stichting (foto genomen op 18 april 2016)

De vernieuwde website van het Cantonspark

workshops bloemschikken en koken met bloemen, EHBO medewerkers, regelen van pendelbusjes: parkeerplaatsen - Faas Eliaslaan - station vice versa. Vrijwilligers voor alle voorkomende werkzaamheden gedurende de warmste dag van het jaar. Aankoop van een Wollemi pine die de gemeente Baarn is aangeboden. Met een goed gevoel kan door allen, op de fair worden teruggezien

Public relation:

Nieuwsbrieven in juli (ook uitgedeeld tijdens de fair) en december. Posters en folders voor de rondleidingen en vrijwilligersdagen. Banners en Chinese lampionnen voor Park en Wintertuin

tijdens de fair. Publicaties in de plaatselijke en regionale media, Reclameborden langs de weg voor het promoten van de fair. Op Facebook is een pagina geopend, de website aangepast. Verantwoordelijk voor de PR : Rob Samson, aangevuld met Anne de Lange en Ramon Egmond voor de fair.

Overige activiteiten/contacten waarbij bestuur/beheercommissieleden/rondleiders betrokken /aanwezig waren.

De Nieuwjaarsreceptie van B&W Baarn; een bijeenkomst georganiseerd door de VVD over de toekomst van de Wintertuin. De afscheidsreceptie van Jorrit de Regt , bouwkundig medewerker en als zodanig projectleider van de cascorestauratie van

de Wintertuin. Aanwezig op het Cultureel Festival. Gesprekken met de wethouders en ambtenaren die Wintertuin en/of Park in hun pakket hebben. Door wisseling van het College gesprekken met de wethouders Margreet Breukelaar en Kees Koudstaal, opgevolgd door Erwin Jansma en Jan Baerends. Overleg met gemeente ambtenaren: Ton van Hardeveld, Alice Latuhamina, Mariëlle Jansen en Hans Knotters. In oktober heeft de Stichting een plan ingediend voor een mogelijke bestemming van de Wintertuin.

Terugblik op 2015.

De doelstelling van de Stichting o.a. grotere bekendheid geven aan de waardevolle botanische, culturele en historische elementen in het park heeft in

2015 een extra dimensie gekregen door de Botanische Fair. Het park zag er goed uit, mede door de nieuwe borders en het extra onderhoud. De geplande tentoonstelling 100 jaar Cantonspark kon in december niet meer gehouden worden. Deze wordt uitgesteld tot februari 2016. Veel dank gaat uit naar onze donateurs en vrijwilligers, zonder hen zouden genoemde activiteiten niet gerealiseerd kunnen worden.

April 2016

Greet de Lange, secretaris

De Cupressaceae

In de serie van artikelen over de coniferen beschrijf ik de laatste familie, op de *Phyllocladaceae* na. Dit is een kleine familie uit de tropen, dat ik die maar laat.

Voor mij zijn de *Cupressaceae* de mooiste of misschien meest interessante groep. In Nederland kennen wij alleen de jeneverbes als inheemse soort. Maar zo veel te meer soorten en vooral variëteiten en cultivars zijn er te bewonderen in onze tuinen en arboreta. Neem nu de *Chamaecyparis obtusa*, hier een leuke, donkergroene, lage, bloemkoolachtige struik, in het land van herkomst, Japan, ook een mooie hoge boom die zeker 40 meter kan bereiken. Van dat zelfde geslacht, *Chamaecyparis*, staan

ontzettend veel varianten in onze tuinen, in vele vormen, kleuren en groottes. Van dit geslacht en van dat van de *Thuja*'s maken wij graag coniferenhagen, omdat ze zich zo goed laten snoeien.

Daarmee ontgaat ons dat ze in hun thuislanden tot hoge bomen uitgroeien en gewaardeerd hout leveren, die bestand zijn tegen een vochtig klimaat. De oorspronkelijke bewoners van de noord west kust van de VS en Canada sneden er hun totempalen uit en bouwden er hun grote huizen mee, waarvan ze de daken bedekten met shingles, vooral van de *Thuja plicata* of de red cedar. Zij hadden een speciale techniek ontwikkeld om

De vruchten van *Chamaecyparis lawsoniana*

De karakteristieke stam van *Chamaecyparis lawsoniana*

planken van deze boom af te splijten, waarbij de boom doorgroeide. Ook de kanos, waarmee ze de zee opgingen waren van dit hout gemaakt. Behalve de *Thuja plicata* werden ook de *Chamaecyparis lawsoniana*, white cedar, of *Xanthocyparis nootkatensis*, yellow cedar of nootkacipres benut. Al dit hout is door de harsen zeer goed bestand tegen rot. Dat geldt overigens voor veel naaldhout. Van deze drie genoemde soorten staan exemplaren in het Cantonspark. In onze gids is de Nederlandse naam voor de nootkacipres, dwergcipres, wat merkwaardig gekozen, omdat deze boom toch een behoorlijke hoogte van zeker 45 meter kan bereiken, al neemt zij daar de tijd voor.

De *Thuja* heeft nog een eigenschap; zijn afhanginge takken kunnen vanaf de bodem uitlopen. Zo wordt een oudere boom omgeven door een krans jongere.

Takken en hout van deze en andere *Cupressaceae* worden ook wel vanwege de geur verbrand

De soorten uit het geslacht *Cupressus* zijn veelal gebonden aan warmere klimaten dan het onze. Bekend zijn de opvallende hoge en slanke cipressen die het Italiaanse landschap zo typeren. Het is een lang geleden gekweekte variëteit die al in

Xanthocyparis nootkatensis, yellow cedar of nootkacipres

Xanthocyparis nootkatensis, yellow cedar of nootkacipres

de Romeinse tijd over het Middellandse zeegebied is verspreid. Gewoonlijk hebben cypressen een brede kroon en zijn ze veel lager of struikachtig.

Veel van deze bomen zijn bedreigd, hetzij door gebruik als constructiehout, brandhout of afscheidingspalen om weidegrond, hetzij door brand of klimaatsveranderingen.

Van de *Cupressus dupreziana* bestaat vanouds nog een kleine restpopulatie in de Sahara in Algerije en Marokko. Ze zijn overgebleven in oude wadis, droge rivierbeddingen. Mogelijk dat daar in de ondergrond nog wat water is te vinden. De soort kent twee varianten, waarvan de ene

nog hoogstens 233 exemplaren telt. Een boom daarvan staat volkomen verlaten in een leeg en kurkdroog landschap.

In Australië is een project gestart om zulke uitstervende soorten in een bos aan te planten. Ook aan deze ondersoort is een bos gewijd, waarvoor een aantal boompjes zijn opgekweekt en uitgeplant.

Het geslacht *Juniperus* kennen wij van onze enige inheemse soort, de jeneverbess, *Juniperus communis*, die in zandverstuivingen en op de heide groeit en een enorm verspreidingsgebied heeft in noord Europa, Azië en Amerika. Bij ons is het een in het wild beschermde soort. Opvallend door haar verschijning

De jeneverbes, *Juniperus communis*,

en door de “bessen” die we benutten bij de bereiding van jenever en bijvoorbeeld zuurkool.

Het geslacht telt nogal wat soorten lang niet allemaal zo klein als onze jeneverbes. Er zijn bomen, waarvan het hout wordt gebruikt als bouwhout of, vanwege de kleur en tekening als bijzonder meubelhout, van kleinere bomen worden wel afscheidingspalen gemaakt, uit sommige wordt cederhoutolie geëxtraheerd. En, tenslotte zijn veel soorten interessant voor de tuin, zoals de *J. horizontalis* die laag over de grond vlak uitgroeit.

Sommige van deze soorten zijn bij boeddhistische kloosters en tempels

aangeplant. Alwaar hout en takken werden verbrand vanwege hun geurstoffen. Dankzij de goede verzorging door de monniken zijn daaruit soms al lang geleden cultivars en variëteiten ontstaan, waarvan niet altijd duidelijk is of het natuurlijke dan wel een kweekvormen zijn.

Dan voeg ik nu drie soorten bij elkaar: de moerascipres, *Taxodium distichum* uit het zuid oosten van de VS, de watercipres of *Metasequoia glyptostroboides* en de Chinese moerascipres, *Glyptostrobus pensiles*, beide uit China. Niet omdat zij zo op elkaar lijken, maar wel omdat zij alle drie in de winter hun blad verliezen; de Chinese moerascipres behoudt haar blad het langst en kleurt mooier rood

De moerascipres, *Taxodium distichum* en de typische luchtwortels

dan haar Amerikaanse naamgenoot. Ook groeien zij alle drie goed in natte overstromingsvlaktes. Dat geldt het meest voor de Chinese moerascipres die misschien wel het beste in het water kan worden geplant. In China is het een gewaardeerde en veel aangeplante boom mede omdat het hout zo licht is dat er wel reddingsgordels van worden gemaakt. Net als de Amerikaanse moerascipres groeit zij op zeer natte terreinen. De Amerikaanse doet het echter ook goed op drogere grond. Beide vormen luchtwortels in moerassen.

De ontdekking van de *Metasequoia* was spectaculair. In 1941 vond Hu, een Chinese botanicus, een paar exemplaren van een bladverliezende conifeer in een dorpje in Hubei, die hij liet identificeren door Wan Chun Cheng, een beroemde botanicus en expert in gymnospermen. Die zag het belang van de vondst van deze tot dan toe alleen uit fossielen bekende boom. Na oorlog en Chinese revolutie heeft hij zaden verzonden over de hele wereld. In 1948 nodigde hij Amerikaanse wetenschappers uit om de ontdekking ter plaatse te bezichtigen. In die streek zijn veel meer exemplaren gevonden. De zaden zijn op vele plaatsen uitgezaaid, waaronder in het Cantonspark. Daarmee heeft de *Metasequoia* een zegetocht over de wereld gemaakt.

Deze drie soorten kwamen in het veel warmere tertiair in het hoge noorden van Amerika, Europa en Azië uitgebreid voor. Dat is waarschijnlijk de reden dat zij 's winters hun blad verliezen. Zo noordelijk

waren de dagen in de winter wel erg kort, ook al lagen die streken toen nog wat zuidelijker dan thans. Dat zelfde zou ook voor de Lariks gelden.

De *Sequoia sempervirens* of de (kust) redwood die in het vochtige en vaak mistige kustgebied van het noordwesten van de VS groeit heeft de naam *sempervirens*, altijd groen, gekregen, omdat het blad lijkt op dat van de moerascipres die wel haar blad verliest en men verwantschap vermoedde. De bomen kunnen zeer oud en zeer hoog worden tot wel 100 meter. Een bijzondere eigenschap is, dat ze na een beschadiging uitlopen op zeer verschillende plaatsen, in de boom vanuit de stam of zijtakken, maar ook uit ondergrondse houtknobbels. Er zijn stammen bekend rond een oude verbrande stomp. Misschien zijn die bomen nog wel ouder dan de 2000 jaar van de oudst bekende bomen. In de vochtige humuslaag op de immense zijtakken van de oude bomen groeit en bloeit een eigen wereld aan planten en dieren van varens tot andere bomen, vogels insecten en wat al niet.

Veel van deze bomen zijn gekapt vanwege het prachtige hout dat vooral de oude bomen leveren. Gelukkig zaaien ze zich goed uit, en groeien ze snel; alleen het duurt heel lang tot de jonge bomen zich hebben ontwikkeld tot oude giganten. Iets kleiner blijven de mammoetbomen, *Sequoiadendron giganteum*, uit de Sierra Nevada in Californië, maar ze winnen het in leeftijd met een duizend jaar. Het is een belevenis een omgezaagde stam te zien met bordjes bij de verschillende jaarringen met teksten als: "bouw van de

De watercipres of *Metasequoia glyptostroboides*

Cryptomeria japonica,

eerste tempel in Jeruzalem”, “geboorte van Christus”, “Columbus bereikt Amerika” e.d. Geen van beide soorten zijn als zodanig echt bedreigd al zijn heel veel exemplaren geveld door de westerse mens na de verovering van VS op Mexico in 1848. Deze enorme houtkap is vooral bedreigend voor het hele leefmilieu in de natuurlijke bossen.

Na hun ontdekking in de 19^e eeuw mochten deze bomen in geen enkel park van een zich zelf respecterende landgoedeigenaar ontbreken. Zo zijn zij op grote schaal in tuinen en parken aangeplant, waaronder het Cantonspark.

Als laatste dan de Japanse cipres, *Cryptomeria japonica*, waarvan een aantal mooie tuinvariëteiten bestaan, zoals een

met “hanenkammen” en een prachtig donkergroene variëteit met gekrinkelde twijgen. Het is een uit Japan afkomstige boom die lang voor de komst van de Europeanen in China is ingevoerd. De boom was en is in Japan en China zeer gewaardeerd om haar hout. Vanouds is zij daar op ruime schaal aangeplant; van de oorspronkelijke bossen zijn er nog maar weinig over.

Gebruikte literatuur:

- Aljos Farjon: A natural History of Conifers, 2008. Timber Press, Inc. Portland USA
- Aljos Farjon: A handbook of World's Conifers, 2010 Brill Leiden-Boston
- Joël K.Bourne, jr: Amerika's reuzenbomen. National Geographic, oktober 2009, blz. 38 – 65

Geertje Bakker

Gele Rhodendron

Hier advertentie Beeld&Visie